Slovo se stává chlebem života

Původ materiálu
Lenka Ridzoňová
Pořadí v lekci
23

Téma

K životu potřebujeme to základní — chléb. Ale nejen chléb, který jíme.

Cíle

- Děti zkoušejí odhalit, co jsou základní životní potřeby.
- Děti hledají souvislosti mezi nekvašenými chleby v Egyptě, manou na poušti a nasycením zástupů pěti chleby a dvěma rybami.
- Děti přemýšlejí o chlebu a sycení a jak to souvisí s večeří Páně, proč ji potřebujeme?

Pro učitele

Biblický text: J 6,1–15 (přečtěte si i J 6,22–59)

Výkladové poznámky

Verš 4: Mluví se o blízkosti velikonočních svátků. Celá 6. kapitola má paschální (velikonoční) tematiku: chléb, tělo, krev.

Verš 10: Bylo tam mnoho trávy — odkaz na Ž 23,2 — pastýř vede své stádo na zelené pastvy; Ježíš je ten dobrý pastýř, Mesiáš, poskytuje pokrm života (o pastýři pak v Jan 10,9nn. — já jsem dveře pro ovce, já jsem dobrý pastýř).

Verš 11: Ježíš vzal chleby, vzdal díky a rozdílel — v tehdejším židovství to bylo obvyklé jednání otce rodiny při společném jídle, zvl. při velikonoční večeři — podobně Mk 14,22 (ustanovení VP); Lk 24,30 (stolování s poutníky v Emauzích); Jan 21,13 (snídaně vzkříšeného Ježíše s učedníky na břehu jezera). Vzdal díky — toto slovo má v řečtině stejný slovní základ jako slovo eucharistie, které se v poapoštolské době stalo označením pro slavení večeře Páně. Evangelista použil divu nasycení jako výchozího podnětu k výpovědi o podstatě a významu večeře Páně.

Na rozdíl od synoptiků neuvádí Jan ustanovení VP a křtu (Mt 26,26–29 par. a Mt 28,19 par.). Svátostné motivy jsou ale roztroušeny po celém evangeliu (eucharistie: víno; chléb; chléb života; tělo a krev; křest: nové narození; voda a Duch).

Kolik kdo chtěl — obraz hojnosti (opět Žalm 23,1).

Verš 12: Aby nic nepřišlo nazmar (řecky: nezahynulo) — sbírání chleba při jídle bylo v židovství projevem úcty ke chlebu jako Božímu daru.

Verš 13: Dvanáct košů — dvanáct je číslo plnosti, dokonalosti.

Verš 14: Lidé vidí v Ježíšovi „toho Proroka, který má přijít na svět“ — očekávaná eschatologická postava, někdy ztotožňovaná s Mesiášem.

Verš 15: Chtěli se ho zmocnit a provolat králem — lidové židovské očekávání mesiáše jako politického vladaře; to ale Ježíš odmítá (Jan 18,36 — rozhovor s Pilátem).

Janovo evangelium je v jistém smyslu teologickým výkladem evangelií synoptických (Matouš, Marek, Lukáš). Proto často po vyprávěném příběhu (v tomto případě je to příběh o nasycení zástupů velice podobný příběhům synoptiků) následuje jeho výklad. Obvykle se také využívá nějakých nechápavých dotazů. V předchozích kapitolách to byl rozhovor s Nikodémem o tom, jak se může člověk znovu narodit (J 3) a pak rozhovor se ženou u studny o vodě života (J 4). Zde navazuje na text o nasycení zástupů rozhovor o chlebu života (J 6,22–59). Ježíš nabízí chléb života a říká, že on je tím chlebem. Nechápaví posluchači se pohoršují nad tím, že by jim někdo mohl dát k jídlu své tělo.

Poznámky k veršům 22–59

Verše 28–29: Akutky Boží jsou skutky, které vyžaduje Bůh. Bůh žádá jeden skutek: celoživotní postoj založený na víře v Ježíše.

Verše 23–32: Pravý pokrm, pravou manu dává lidem Bůh. S Ježíšem už je ta mana z nebe zde.

Verše 47–59: Ježíš je chlebem života — jedení, víra, přicházení jsou různé obrazy toho, jak člověk patří do společenství s Ježíšem, kde žije z jeho spasitelné oběti. Má život z Ježíše. Není to jen pro tento život, ale napořád (život věčný).

Židé v Janově evangeliu: Janovo evangelium vzniká v době po židovské válce, kdy byli křesťané vyhnáni ze synagogy. Proto mnohdy vyznívá evangelium protižidovsky, resp. ti zlí nebo nechápaví jsou Židé.

Lutherův citát o chlebu: Člověk má dva druhy chleba. Tím prvním a nejlepším chlebem, který pochází z nebe, je slovo Boží. Tím druhým a méně důležitým je časný chleba, který roste ze země. Mám-li ten první a lepší chléb a nenechám-li se od něj odvrátit, nebude mi ani ten časný chybět. To by se dříve z kamenů staly chleby… (*Bůh je rozpálená pec plná lásky*, str. 40)

Úskalí

Mluvíme s dětmi o večeři Páně, ale ve většině sborů k ní děti nepřistupují, resp. nepřijímají.

Příběh o nasycení zástupů je i v synoptických evangeliích, zde v Janově evangeliu se více soustředíme na spojení chleba s Ježíšem a večeří Páně, v pozadí necháváme důležitý motiv příběhu o nasycení, a to potřebu se rozdělit, myslet na chudé, solidaritu.

Odkazy

Zumstein, Jean: *Slovo v setmělém světě, Objevování Janova evangelia a jeho čtenářů.* Třebenice: Mlýn, 1995.

Oberthür, Rainer: *Obrazy života — život v obrazech: 88 obrazových karet a 44 didaktických her k rozvoji abstraktního myšlení a porozumění symbolům Bible a křesťanství.* České Budějovice: Petrinum, 2014.

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Předškoláci

Ukážeme dětem batůžek. Co si bereme do batůžku, když se chystáme na výlet?

Očekávané odpovědi: svačinu, pití, pláštěnku, hračku, mobil (snad až u starších dětí). Ještě něco? Když jdete na velký výlet třeba s rodiči, co ještě mají oni v batohu, co ještě je na cestu potřeba?

Více jídla, pití, svetr, bunda, také mapa, navigace, peníze. Ještě něco?

S Ježíšem často chodilo hodně lidí. Rádi ho poslouchali, navíc byli už vícekrát svědky toho, že někoho uzdravil nebo na svatbě zajistil dost vína. Jednou se opět Ježíš a učedníci setkali s velkým davem lidí. Bylo to na jaře, na hoře, kde seděli, byla tráva čerstvě zelená, blížily se Velikonoce. Když už dlouho lidé Ježíše poslouchali, měli hlad.

„Jak jim dáme všem najíst?“ zeptal se Ježíš jednoho z učedníků. Mezi lidmi byl jeden chlapec, který měl několik chlebů a dvě ryby. To ale nemůže stačit, lidí tam bylo hodně hodně moc.

Ježíš za jídlo poděkoval Pánu Bohu a pak rozdávali. Na všechny se dostalo. Všichni se divili.

Mluvili jsme o tom batůžku, co si bereme na výlet. Měli ti lidi v příběhu s sebou svačinu?

Někteří možná ano, asi ji už snědli dřív. Jeden kluk měl těch pět chlebů a pak se o ně rozdělil.

Mnozí si asi nevzali nic. Možná nepočítali, že tam budou tak dlouho. Prostě chtěli se s Ježíšem potkat, vidět ho a poslouchat ho. Došlo jim přitom, že od Ježíše nemají jen chleba k jídlu, ale že i všechno, co on říká, je důležité. Možná jim došlo, že vůbec ty nejdůležitější věci od Pána Boha dostáváme. Přišli s prázdnýma rukama, odcházejí najedení a nějak nově šťastní.

Pomůcky: Batůžek.

Aktivita — hra

Přemýšlejte, co všechno člověk potřebuje: Na jeden den na výlet v létě. Na jeden den lyžování v zimě. Na týden na dovolenou u moře. Na cestu do kostela.

Potřebujeme něco? Čím se podobá a čím se liší to, proč lidi šli za Ježíšem a to, pro co a jak my chodíme do kostela?

Můžete s dětmi (spíš trochu většími) hrát hru: až půjdu do kostela, vezmu si s sebou… první něco řekne, další to zopakuje a přidá něco dalšího.

A pokračujte druhou částí hry: Když jdu z kostela, nesu si s sebou…

Mladší školní děti

Ukážeme dětem chleba. Co to je?

Jaké znáte různé chleby? Kdy jste měli chleba naposledy? Míváme někdy chleba v kostele?

Zazpívejte s dětmi píseň *Posila na cestu* (SV 135).

Na kopci nad Genezaretským jezerem se sešla spousta lidí. Stojí to za to, je tu Ježíš. Už tolik lidí uzdravil a v Káni Galilejské na svatbě prý proměnil vodu ve víno. Ale — hlavně to, co říká! Jako by přesně věděl, co potřebujeme slyšet.

Je jaro, blíží se Velikonoce, tráva je ještě zelená. Někomu ta zelená tráva připomene 23. žalm. O pastýři, který vodí lidi na zelené pastvy. Není Ježíš něco jako pastýř?

Dlouho lidé Ježíše poslouchali, blíží se večer.

„Jak jim dáme všem najíst?“ zeptal se Ježíš jednoho z učedníků.

Jak to mám vědět, pomyslí si Filip. „To bychom museli mít hodně peněz, abychom tolik jídla nakoupili. Ani za rok bychom na to nevydělali.“

To muselo být Ježíšovi jasné. Možná zkoušel, jestli si Filip vzpomene na ty příběhy, jak dával Pán Bůh lidem jíst. Třeba manu na poušti.

Mezi lidmi byl jen jeden chlapec, který měl několik chlebů a dvě ryby.

Ježíš za jídlo poděkoval Pánu Bohu. To se dělalo v každé slušné rodině. Před jídlem vzal otec chléb, a než ho rozlomil, zvedl oči a poděkoval Pánu Bohu. (To je to řecké slovo, které jste slyšeli v kostele — *eucharistó* — poděkovat — viz *Okénko do bohoslužeb*.)

Pak rozdávali. Na všechny se dostalo.

Lidé sedí na zelené trávě. Jako ovce na čerstvé pastvě. Chleba je dost, dokonce hojnost. Možná se lidem opět vybaví 23. žalm: nebudu mít nedostatku… Vždyť ještě zbylých chlebů bylo tolik! Dvanáct košů. Ježíš není obyčejný moudrý muž. Takového člověka bychom chtěli jako krále. To by byla v naší zemi jinačí spravedlnost.

Ježíš ale nechce být králem v paláci na trůnu. On chce kralovat jinak. Zkusí to vysvětlit, snad to někteří pochopí. S tím Ježíš odešel. Odplul. Na druhý břeh.

Ale u evangelisty Jana příběhy většinou ještě pokračují. Jan potřebuje věci dovysvětlit. Mnozí z těch, kdo jedli na hoře na zelené trávě chleba, přijdou za Ježíšem zase. Mají stále hlad? Nebo chtějí Ježíše opět slyšet? Nebo obojí?

„Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nikdy nebude hladovět, a kdo věří ve mne, nikdy nebude žíznit.“ Já vám nabízím sám sebe, chce Ježíš říct. Kvůli vám jsem přišel. Není důležitý jen chleba, který jíte. Je důležité, že se na Pána Boha můžete spolehnout. Jde mu o vás.

Brzy budou Velikonoce. Tenkrát v Egyptě, tu poslední noc, než jste odešli z otroctví, jste jedli nekvašené chleby a beránka. Každý rok si to připomínáte, abyste nezapomněli, že Pán Bůh je s vámi, když je zle. Pak na poušti dostávali každý den manu, chléb z nebe. Novou, čerstvou porci many každý den. Tolik, kolik potřebovali.

Je dobře, že jste přišli za mnou. Přicházejte. S nastavenýma rukama, otevřenýma ušima. Je pro vás důležité se mnou jíst a také slyšet, co říkám.

Na konci písně *Posila na cestu* jsme zpívali: „Každý, kdo se dlouhou cestou znaví, zadarmo se vína napít smí. Dostává i chléb, novou sílu z Božích dlaní, víru, že smrt končí vzkříšením.“

Je dobré přicházet, zpívat, jíst, děkovat. Pán Ježíš se dává poznat v písni, ve slovu, v chlebu.

Pomůcky: Kus chleba.

Starší školní děti

Vyprávějte příběh. Zazpívejte s dětmi píseň *Posila na cestu* (SV 135).

Rozhovor: O čem ta píseň je? Je v ní něco o večeři Páně? Jak by se podle písně dalo říct, co je to večeře Páně? K čemu potřebujeme večeři Páně?

Připomeňte si příběhy posledních úloh z Janova evangelia.

Jan 2: Svatba v Káni (dostatek vína — obraz radosti, naplnění života)

Jan 3: O Nikodémovi (a novém narození z vody a z Ducha);

Jan 4: Žena u studny (Ježíš nabízí vodu, po které už nebude žízeň);

Jan 6: (Dnešní text) — mluví se o chlebu života. Ve všech příbězích Ježíš přirovnává to, co je důležité, k základním lidským potřebám.

Pomůcky: Obrázky nebo slova napsaná na papírcích (voda, noc, křest, svatba, studna, džbán…).

Ukažte dětem ta slova nebo obrázky a zkuste si s jejich pomocí vzpomenout, o čem byly dosud Janovy příběhy. Přitom si také uvědomíme, jak evangelista používá ty základní obrazy (archetypy) ke složitější teologii.

Přesah

Píseň: Když se o chléb dělím (ze zpěvníku *Já jsem tady a zpívám*, vyd. Kartuziánské nakladatelství, 2010). Můžeme s dětmi mluvit o tom, jaké jsou věci, kterých neubývá tím, že se o ně s někým rozdělíme.

Rozdělit se, dát — základní akt spolulidství. Dáváme věci, jídlo, chléb, dáváme svůj čas, peníze, schopnosti, své soukromí, sami sebe.

Co dává Pán Bůh? Jak? Naše modlitby jsou často něčím jako nákupním seznamem, co všechno si chceme objednat. Je dobré se na začátku modlitby zastavit, ohlédnout, děkovat — za všechno, co jsme dostali, co vnímáme jako něco od Pána Boha. Nebo od lidí, ale Pánu Bohu

říkáme o své radosti z toho, že jsme to dostali.

Např. modlitba před jídlem je připomínkou, že věci nejsou automaticky samozřejmé, nemáme na ně nárok. A měli bychom je přát i druhým a něco pro to dělat.

Od Pána Boha dostáváme ještě něco jiného, nejen ten tělesný nebo hmatatelný chleba, ale i chléb z nebe, pokrm pro duši, odpuštění, posilu, požehnání. O večeři Páně se někdy říká, že je to posila na cestu. Obyčejný lidskýma rukama udělaný chleba je zvláštně spojený s něčím věčným, velikým, Božím. Když Izraelci dostávali manu na poušti, bylo to zřejmé: dalo se to jíst a přitom jim to padalo z nebe.

Liturgie

Písně

Spolu lámejme chléb na kolenou (SV 305);

Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá (SV 401); *Posila na cestu* (SV 135); *Apoštolská (Prosíme tě, dej nám, Pane, sílu)* (SV 274); *Pane Bože, prosíme tě* (BTS 32); *Někdo mě vede za ruku* (BTS 22); *Krásná je modrá obloha* (BTS 14)

Písně „před jídlem“, např.: *Čeho třeba* (SV 412); *Vše dobré, co máme* (BTS 19); *Má duše Boha velebí* (BTS 29); *Otče náš všemohoucí* (BTS 33)

Biblický verš k zapamatování

Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nikdy nebude hladovět, a kdo věří ve mne, nikdy nebude žíznit. (J 6,35)

Rituál

Na plakátu společně hledejte obrázek, který symbolizuje dnešní vyprávění.

Zapalte svíčku jako znamení světla, chyťte se kolem dokola za ruce a opakujte či zpívejte refrén „Ty jsi hoden žehnání a chvály, tvoji moc a sílu slavíme. Před tebou se Pane Kriste, Králů králi, dobrovolně skláníme.“ (SV 215, EZ 632)

Na začátku setkání můžete recitovat úvod Janova Prologu (J 1,1): Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh.

Okénko do bohoslužeb

Když mi někdo pomůže, něco mi přinese, podá, dostanu dárek… co udělám, co řeknu? (Kouzelné slovíčko… děkuji.)

A protože děti teď v nedělní škole probírají příběhy z Nového zákona, který je původně napsaný řecky, tak víte, jak se to (ta činnost — děkování) — řekne řecky? „eucharistó“

Určitě v tom slovu slyšíte něco známého — aspoň vy dospělí…

Dnešní příběh v nedělce je také o souvislosti děkování a večeře Páně.

Modlitba

Pane Bože, děkujeme za život v dostatku. Nemáme hlad, ráno jsme se mohli všichni nasnídat. Děkujeme za to, že nám dáváš i jinou potravu. Potěšení, posilu. Nemusíme mít strach. Smíme ti věřit. To je požehnání. Amen.

Kam dále
Heller, Daniel: Nasycení pěti tisíců (katechetická příprava z cyklu „Pozvání na…
Daniel Matějka ml.: Nasycení zástupu: dejte vy jim jíst (katechetická příprava …
Sedmnáctá neděle v mezidobí – roční cyklus B (kanan.cz)
Odkaz na píseň
Spolu lámejme chléb na kolenou
Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá
Posila na cestu (SV135)
Apoštolská (Prosíme tě) (SV274)
Pane Bože, prosíme tě (BTS32)
Někdo mě vede za ruku (BTS22)
Čeho třeba, Bůh nám dá
Vše dobré, co máme (BTS19)
Má duše Boha velebí (BTS29)
Cílová skupina
Předškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)
Biblický odkaz (kat)
Jan 6,1–15
Jan 6,20–59